

אלו הן הגולין

פרק שני

מכות

יא.

גג אמר פי"ט מהל' ס"ח הלכה יג סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעט סעף ה' :

גד ב מיי פי"ג מהל' מפליג הלכה ט סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' לז סעף מ"ו :

גה ג מיי פי"ז מהל' רוצח הלכה ט סמג עשין ע"ו :

גליון הש"ס

גמי ר"י ור' נחמיה חד אמר. ע"י ז"צ טו ע"א: שם ספר שתפרו בפשתן. עיין מגילה דף ח ע"ב ודף יט ע"א:

הגהות וצינונים

א] ס"א אפרי (גליון) וכו' ברט"ב"א: ב] [יהושע ל"ג] (גליון) מ"חידין את הרוצח וכן בדפוי" ליתא והוסיפו מהרש"ל דפריד' ומהרש"א: ג] [צ"ל אמר והוא] (גליון: 7) ס"י דאמרי (גליון): ד] [מלשון בגא כלומר עובדי אדמה. ערוך] (גליון): ה] [גיד] הערך קמ"ט [גליון]: ו] ג"א מי איכא דידע אי שרי כו' [גליון]: ז] נדצ"ל בתפילין גופיהו ולא [באה"מ]: ח] כתיב: שגנו: ט] כתיב: וכשנתקן: י] כתיב: נוסף וספיק ליה לא תעשון: יא] כתיב: מיום שנתישבו: יב] כתיב: וע"י בניו ברמה וכו' בקרא (הכתיב "בניות" והקרי "בניות") :

רבינו הננאל

בלשון עו שנאמר וידבר ה' אל ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט וכו'. ומנא לן דכל דבור לשון קשה הוא שנאמר דבר האיש ארוני הארץ אתנו קשות וגו'. ואין נדברו אלא לשון נחת שנאמר ידבר עמים תחתינו. ושנינו דבר לחוד ידבר לחוד. כלומר דבר קשה ידבר ניהותא: מאי בספר תורת אלהים הכי קאמר ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספרו הכתובים בספר תורת אלהים: ספר שתפרו בפשתן דבי יהודה ור' מאי חד אמר פסול שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך ואיתקש כל תפילין הלכה למשה מסיני לתפילין מה אף כל התורה כולה בגדין. וחד אמר כשר כי איתקש תורה לתפילין להיכתב במותד בפיך להלכותיו לא איתקש. אמר רב חזינא להו לתפילין דבי חביבי הלכתא בכיתנא ולית אחד

משל זה על אדם שלוקה בשציל כרחוק של אחרים: מוּבֵּיהּ חָטָא וּזְיוּדוּ מִגְּנֵיהּ. משום ההיא דלאמרי' עברצי פסחים טו צויה חטא וזיווד אסהיד ציה ציחדי שלל היה עד שני דצבר וגנדי' רצ פפח לזיווד אל' טו צויה חטא וזיווד מנגיד ומלוא היתה למשל: התם אמרי'. צל"י אומרין משל זה: שכם נסיב מבגאי גזר. שכם

זן תמור לקח את דינה בת יעקב וההנאה שלו ושאר בני העיר שלא נהנו מלו עלמנ ונלעטרו. ומגנאי שם איש מצני העיר: שברה דוד שיתין. יסודות של צית המקדש וצגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"ה) מלינו תימולוס של צית המקדש והוא יסוד כלשון יוני: קפא תהומא. לף התהום צגמרת ירושלמי (ט) שמנא שם חרס שהגציה קולו ואמר לו אל תטלני מאלן שאני כצוש על התהום מיוס מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו וטלו: מי שרי לכתב שם. פן ימחוקו המים ועוזר משום ואצנתם את שמים (דברים יב) ולא תעשון כן וגו' (שם) : נשא אחיתופל בו. יש תימה דצבר שהרי לא קנה דוד את הגורן מארונה היצוי עד מעשה ההסמה שהיתה לאחר מיתת אחיתופל ג' שנים^(ז) ולפי דברים הללו לריכין לנו לומר שאע"פ שלא קנה הגורן יודע היה מנעוריו מיוס [שנמשח] ושצו^ז הוא ושמואל צניח הרמה^ז וצדקו צפר יהושע ומנאו מקום לצית המקדש כדכתיב^(ז) עד אמנא מקום וגו' וכדדרשין ליה צוצחים צליוהו מקומן (דף נז:) ומפר היסודות צרותו: ימחה ע"י המים. לכתיב צטוטה (צמזנר ה) ומנה אל מי המרים והרצה הזכרות צפרשה ואפי"ה כתיב ומנה כו'. וקללה זו צחנס היתה שלא היה מקללו אלא אם אינו אומר: אפי" על תנאי. ולא נתקיים התנאי אע"פ"כ היא צאה דלא קללה על תנאי היתה אם תכחד ממני ולא נתקיים שלא יחמד ואע"פ"כ נתקיימה הקללה דכתיב ולא הלכו בני דרכיו וגו' וזו קללה קללו עלי כה יעשה לך כמו שנעשה לי שאין בני מהונני: ומטמאי

אמר

משוח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מרובה בגדים כו' וישב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין (ב) בגדים לרצחנים כו'. ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתיב כן קללת חנם לא תבא. ופרקינן היה להם לבקש דמים על דורם שלא יאירע כזה בימיהם. כההוא דאכליה אריה בדחוק ג' פרסי מאתריה דרבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פי' טוביה חטא וזיווד מנגיד. העיד זיווד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה. והוא כמו שכתב לישא דינה והעיד כולה נימוליס. פי' מבגאי לשון באגי. כן זה הדבר. כלומר זה הרג וכחן הגדול מתחייב. ופדיק שהיה לו לבקש דמים על דודו ולא ביקש: ירושלמי דבי יוסי בן הלפתא אומר עתים עתים הם לתפלה. שנא ואני תפילתי לך ה' עת רצון. שאלו לחכמה מהו עונשו של חוטא. אמרה להם חטאים תדפך דעה. והנבואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות. והתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונדעה לו. והקבי"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישך ה' על כן יודה חטאים בדרך כלומר יודה להן דרך תשובה. אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת. מנא לן מאחיתופל שקללו דוד ואמר כל היודע אס מותד לכתוב שם אחספא ולמשצי"א בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יחנק בגדונו. ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיתופל שדי. נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק. א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל כה יעשה לך אלהים. יבעטו גם בניך. ואע"ג דכתיב ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו. הא כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו: אמר

חשק שלמה על ר"ח (ב) אולי צ"ל מוזן ונגדים:

בלשון עזה. צכל יהושע כתיב ויאמר ה' וכלן נאלמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עז הוא: מפני שהן ש"ל תורה. אכל שאר למינות שאלמר לך אמר דבר לקיים מלוה הכמוצה צמורה חוך מוז: ודבר עמים. ינהל עמים תחתינו: מפני ששיחה. שלא הפרישם לאחר שחלקו מיד עד שנאלמר לו מפי הקצ"ה:

פליגי בה. צפירושא דהאי קרל מה כתב יהושע צס"ת: חד אמר שמנה פסוקים. מווימת סס משה עד ספ"א וחד אמר צפרשת ערי מקלט הוא אומר שכתובה צספר יהושע: למען תהיה תורת וגו'. ורישיה דקרל משתעי צתפילין ואיתקש הכל תורה לתפילין: כי איתקש למותר בפ"ך. לכתיב צהאי קרל צפ"ך מן המותר צפ"ך שאין נכתבין על עור צמה טמאה^(ז): אלהותיהן. לדבר שאינו כתוב צמורה וצתפילין^ז גופייהו לא גמרינן ליה אלא מהלכה למשה מסיני לא ילפי צהיקשא: דבי חביבי. דודי אחי אכל והוא רצי חיילא: מתנאי אחד בהן מושוח בשמן המשחה. הם כהנים גדולים שהיו עד יאשיהו: ואחד המרוכה בבגדים. הם שטימשו מיאשיהו ואלין שנגזזו^ז שכן המשחה כלאמרין צהוריות (דף ק"ג) ושז לא נמשחו כהנים ולא היתה ניכרת כהנה גדולה צהם אלא צריצוי צגדים שמשמש צח צגדים: ואחד שעבר ממישיחותו. שאירע פסול צכ"ג ושימש אחר תחתיו וכשתרפ"א כהן חזר לעבודו ועצר זה ממישימותו: מחזירין את הרוצח. צמיתתן כמו שנאלמר ואחרי מות הכהן הגדול ישז הרומ: מושוח מלחמה. כהן המשוח לומר צמלחמה לרכי המלחמה אל ירך לצנכס וכל העיני^(ז) (דברים כ): גב' וישב בה עד מות הכהן הגדול. הא חד כי צעיר מקלטו ישז עד מות הכהן הגדול הא תרי ואחרי מות הכהן הגדול ישז הרומ הא תלמא: שהיה דהן לבקש רחמים ע"ל דורן. הלכך לאו קללת חכם היא: הכא אמרי. צצכל אומרינ משל

מות הכהן הגדול וכתיב (ד) ואחרי מות הכהן הגדול ור' יהודה כתיב קרא אחריו א (ב) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו') ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנגך הוא: לפיכך אימותיהן של כהנים וכו': טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב (ב) כצפור לנוד כדדור לעוף כן קללת חנם לא תבא (א"ל"ז) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו ואיכא דמתני^ז כדי שיתפללו על בניהם שרא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעבד הכא (א) אמרינן מוּבֵּיהּ חָטָא וּזְיוּדוּ מִגְּנֵיהּ התם אמרי שכם נסיב ומבגאי^ז גזיר^ז אמר (ליה) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה תלתא יומי^ז אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מגזן מאחיתופל (ב) שבשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישיטפא לעלמא אמר מהו^ז לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה לייכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומר יחנק בגדונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר (ב) ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה ואפי"ה כתיב (ב) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו) א"ל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו' א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מגזן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל (ב) כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב (ב) ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ"ה] כתיב (ב) ולא הלכו בניו בדרכיו וגו' אמר

הארץ אתנו קשות [נתן] אתנו במצרים את הארץ: (ב) וישב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של וקשבו יהוה ושמעו ויכתבו כפר וברו לפרנו ליראי יהוה ולחשבי שמו: (מגילת ג, יז) (ד) ידבר עמים תחתינו וקאמרו תחת גליונו: (תהלים מז, ד) (ה) וכתב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים ויקח אבן גדולה ויקומה שם תחת האלה אשר במקדש יהוה: (יהושע כד, כו) (ו) ויהי לך לאות על ירך ולצפרון בין עניך למען תהיה תורת יהוה בפיך כי ביד תוקה הוציא יהוה ממצרים: (שמות יג, ט) (ז) והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אתו בשמן הקדש: (במדבר לה, כח) (ח) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחרי מות הכהן הגדול ישב הרצח אל ארץ אחותו: (במדבר לה, כח) (ט) ולא תקחו כפר לגונו אל עיר מקלטו לשוב לשיבת פארץ עד מות הכהן: (במדבר לה, כח) (י) בצפור לנוד כדדור לעוף כן קללת חנם לז כתיב לא תבא: (משל כו, ב) (כ) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וימת ויקבר בקבר אביו: (ש"י יג, כג) (ל) ואמר מה הידבר אשר דבר אליך אל נא תכחד ממני פה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר מפל הידבר אשר דבר אליך: (ש"א ג, יז) (מ) ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו ויאמר יהוה הוא הטוב בעיני עשוה: (ש"א ג, יח) (נ) ולא הלכו בניו בדרכיו וישבו וישחו וישו משפחה: (ש"א ג, יח)